
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2014:14

Stiftelsekyrkor

Sammanfattning

I motion 2014:63 föreslås kyrkostyrelsen få i uppdrag att utreda möjligheten att på olika sätt stärka stiftelsekyrkornas ställning vid organisationsförändringar och använda stiftelsekyrkan som uppmuntrande exempel på ansvarstagande och frivilligbaserat engagemang lokalt i församlingen. Utskottet konstaterar att det finns en mängd olika stiftelser, med någon grad av knytning till Svenska kyrkan, vilka inbördes ser väldigt olika ut och att stiftelserna per definition regleras i allmän lag och inte går att ha direkt inflytande över. Mot bakgrund härav föreslår utskottet avslag på motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:63.

Motionens förslag

Motion 2014:63 av Stefan Aro, Stiftelsekyrkorna i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheten att på olika sätt stärka stiftelsekyrkornas ställning vid organisationsförändringar och använda stiftelsekyrkan som uppmuntrande exempel på ansvarstagande och frivilligbaserat engagemang lokalt i församlingen.

Bakgrund

Det finns i det kyrkobyggnadsregister som förs av kyrkostyrelsen 24 kyrkor som ägs och förvaltas av stiftelser. Denna siffra är dock osäker då den helt bygger på egenrapportering av församlingarna. Man får anta en viss underrapportering i detta avseende eftersom kyrkorna inte ägs av församlingarna själva.

Bland de stiftelseägda kyrkorna finns kyrkor med nära band till den lokala församlingen. Det kan t.ex. vara fråga om att kyrkoherden i den lokala församlingen/pastoratet enligt stiftelsens stadgar är ordförande i stiftelsens styrelse eller att stiftelsen erhåller bidrag till drift och underhåll från församlingen/pastoratet.

Att det är fråga om stiftelser innebär att det grundläggande regelverket för verksamheten finns i stiftelselagen (1994:1220) och i stiftelseurkunden. I stiftelselagen finns bland annat bestämmelser om förvaltningen, ändring av stiftelseförordnandet, Länsstyrelsens tillsyn samt likvidation och upplösning.

Stiftelsekyrkor regleras inte alls i kyrkoordningen. Det finns inte heller några nationella riktlinjer för hur stiftelsekyrkor ska hanteras vid t.ex. en indelningsändring.

Enligt 4 kap. 16 § kulturmiljölagen (1988:950) har Svenska kyrkan rätt till viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena, s.k. kyrkoantikvarisk ersättning (KAE). Stiftelsekyrkorna är dock inte berättigade till KAE eftersom de juridiskt inte tillhör någon av Svenska kyrkans organisatoriska delar (församlingar, kyrkliga samfundigheter och stift) och därför inte definieras som kyrkobyggnad enligt 4 kap. 2 § kulturmiljölagen. Om en stiftelsekyrka förvaltas av t.ex. en församling genom ett förvaltningsavtal mellan församlingen och stiftelsen kan församlingen dock, enligt den praxis som utbildats, erhålla kyrkoantikvarisk ersättning för åtgärder på kyrkan.

Stiftelsekyrkor ingår inte i den generella kostnadsutjämningen mellan församlingarna eftersom kyrkan måste ägas av församlingen för att kunna ingå i kostnadsutjämningen. Däremot har stiftelsen möjlighet att fritt fördela stiftsbidraget (i vilket kyrkobyggnadsbidrag ingår) mellan församlingarna. Principerna för stiftens fördelning i detta avseende torde variera.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:63.

Utskottet konstaterar inledningsvis att det finns många olika typer av stiftelsekyrkor, varav kanske en del inte ens är stiftelser i juridisk mening, och det kan inte förutsättas att alla dessa önskar omfattas av en reglering i kyrkoordningen.

I en stiftelses natur ligger att syftet med verksamheten bestäms i stiftelseförordnandet vilket innebär att organ i Svenska kyrkan inte kan ha något direkt inflytande över en stiftelses syfte och verksamhet. Vidare står, som framgår av bakgrundsbeskrivningen, stiftelser under länsstyrelsernas tillsyn. Detta innebär att det inte är möjligt för kyrkan att i sitt interna regelverk knyta stiftelserna som sådana till domkapitlets och biskopens tillsyn utan att riskera att inkräkta på länsstyrelsernas ansvarsområde. Däremot omfattas naturligtvis de ämbetsbärare som på olika sätt är aktiva i stiftelsekyrkor av tillsynen.

Av ovan anförda skäl finner utskottet att det inte är lämpligt att i det kyrkliga regelverket reglera stiftelsekyrkorna och ser inte heller i övrigt skäl att ge kyrkostyrelsen det uppdrag som motionären föreslår. Motionen bör därför avslås.

Uppsala den 25 september 2014

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Louise Callenberg, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Per Lindberg, Gustaf Bengtsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Johnny Lilja och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Britt Sandström, Irma Carlsson, Sven Gunnar Persson, Stefan Aro, Britt Kilsäter, Märta Stierna, Michael Kauppi, Karin Forsell, Elsa Christersson och Linda Danung.

Biskop Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.